

Kunst kan hjælpe mennesker i kriser

Af **Annette Skov** og **Julie Maria Johnsen**

1

I 2023 gik en nødhjælpsorganisation, to danske kunstmuseer og arbejdsfællesskabet KunstHandler sammen for at gøre en forskel for mennesker i krise og udsathed.

“Jeg vil gerne komme igen på tirsdag - og igen. Vil I ikke lave det hver tirsdag?” Sådan lød spørgsmålet fra en dreng på 14 år. Født i Ukraine og ankommet som flygtning til Danmark en uges tid før vi mødte ham. Drengens spørgsmål afrundede en workshop på Carl-Henning Pedersen og Else Alfelts Museum i Herning. Her var vi en gruppe voksne og børn fra Ukraine, frivillige fra Røde Kors, en kunstformidler fra museet og os, to kunstformidlere fra arbejdsfællesskabet KunstHandler. Vi mødtes for at dele kunst og liv

med hinanden - i 3 timer og på dansk. Målet var at øve det danske sprog, dele kunstopplevelser og skabe nye fællesskaber på tværs af frivillige, flygtninge og lokalsamfund - med museet i spil som meningsfuldt mødested.

Hjertebanken

Vi mødtes over kaffe, the, frugt, popcorn og senere aftensmad på museet, der i 1976 blev bygget til kunst skabt af ægteparret, Carl-Henning Pedersen og Else Alfelt. Vi nåede at fordybe os i to kunstværker. Vi delte danske og ukrainske ord om kunsten og med ordene kom følelser, værdier og viden. Vi skabte mosaikker af farvede glassten, og da vi rundede af, sagde en voksen deltager: “Jeg fik hjertebanken i dag. Jeg kom i kontakt med mig selv på en helt ny måde.” Ligesom drengen på 14 år var hun ankommet til Danmark kort tid før workshoppen - med sin 9-årige søn - fra krig og krise.

1 Else Alfelt: *Regnbuen* (karton til mosaik på Rungsted Kommuneskole), 1954. Frivillige og flygtninge fra Røde Kors og kunstformidlere delte deres oplevelse af værket på Carl-Henning Pedersen & Else Alfelts Museum - på modersmål og fremmedsprog. Foto: Ralf T Søndergaard, Carl-Henning Pedersen & Else Alfelts Museum.

2 Hver for sig og i fællesskab satte frivillige og flygtninge ord på deres oplevelse af et kunstværk. Foto: KunstHandler.

I forbindelse med en lignende workshop måneden før, stod vi overfor Else Alfelts værk *Regnbuen* sammen med en frivillig fra Røde Kors, en kvinde fra Afghanistan og hendes voksne søn og datter, og i lang tid kiggede vi sammen på maleriet. Vi udvekslede ord. Fra “gul” og “stort” til “minder”, “mit land”, “bjergbestigerske”, “barndom”, “ungdom”, “smukt land”, “kærlighed”, “tryghed” og senere i samtalen “krig”, “Taleban”, “sorg”, “krise”. Bagefter sagde den ældre kvinde: “Jeg har ikke tænkt på min barndom og min ungdom i Afghanistan i mange år. Det er som om, jeg har glemt det. Nu husker jeg. Tak.”

Meningsfulde mødesteder for frivillige og flygtninge

De tre udsagn fra kvinderne og den 14-årige dreng bekræfter, at fælles oplevelser med kunst kan gøre en forskel og skabe vigtige rum til at være, tænke og sanse, selvom krisen sidder i kroppen - og uanset om man er ung, midaldrende eller ældre.

Frivillige fra Røde Kors bekræftede også, at oplevelsen åbnede nye muligheder i deres samarbejder med flygtninge. En frivillig sagde “I har gjort vores verden større.” En anden sagde også: “Jeg ser det hele på en helt ny måde. Jeg har været på museet her mange gange, men nu har jeg set det hele gennem nogle andres øjne. Jeg kan næsten ikke fatte det. Jeg er meget rørt. Og jeg må gøre det igen.”

Nynne Reenberg, programleder i Røde Kors, siger: “De møder, der har fundet sted på museerne i projektet her, kan noget særligt. Vi ved, at sprog er en nøgle for flygtninge: til at arbejde, til at uddanne sig, til at få venskaber - og dermed få et godt udgangspunkt for bedre trivsel. Møderne på museerne og med kunsten har rummet en sjælden fordybelse og et særligt samvær, der i den grad bidrager til vores arbejde for og med flygtninge og frivillige i Danmark.”

FAKTA

Hvad: Et samarbejde mellem Røde Kors, Carl-Henning Pedersen og Else Alfelts Museum, Faaborg Museum og arbejdsfællesskabet KunstHandler.

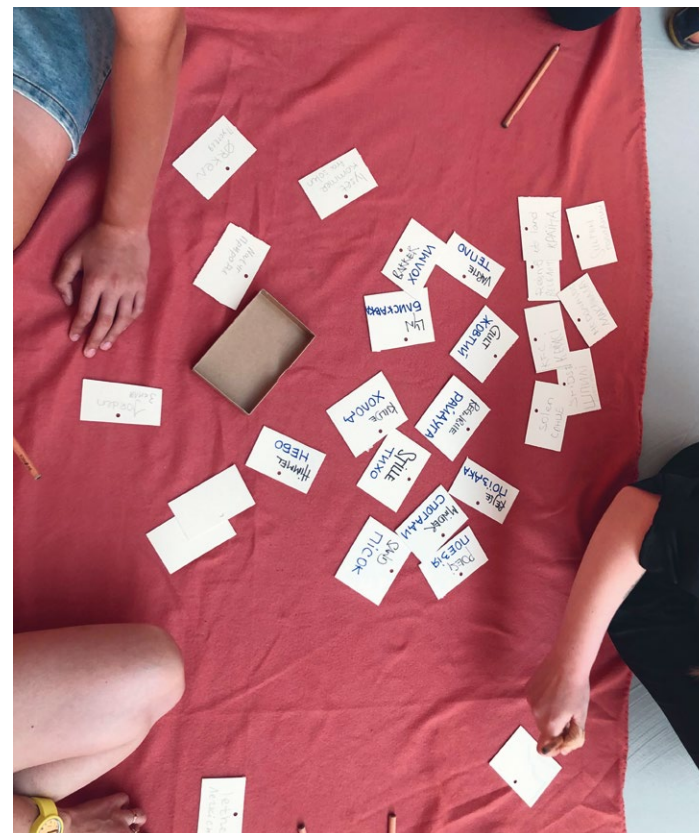
Hvornår: Forår og sommer 2023

Hvorfor: For at undersøge, hvordan museer kan blive meningsfulde møde-

steder for frivillige i Røde Kors og mennesker, der er flygtet fra krig og kriser. Særligt fokus på at undersøge, hvordan frivillige og flygtninge kan øve dansk sammen og skabe nye fællesskaber ved at dele kunst og sprog med hinanden. **Hvordan:** Fire workshops med

fokus på kunst, sprogtræning og fællesskab. To workshops i Herning, en workshop i Faaborg og en workshop i Vollsmose.

Finansiering: Projektet er støttet af Aage og Johanne Louis-Hansens Fond som del af en større bevilling til Røde Kors.

2

Helt enkelt og hyperkomplekst

Det er komplekst at bygge fællesskaber med værdi for alle deltagere. Det kræver “at man i den grad er klar til at tage imod - nærmest ude foran hoveddøren,” som kunstformidler Helle Forbech Hvergel fra Carl-Henning Pedersen og Else Alfelts Museum påpegede efter en workshop på museet.

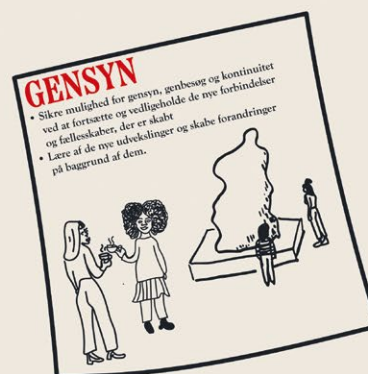
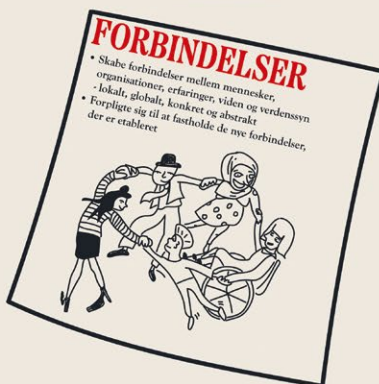
De meningsfulde møder opstår ikke af sig selv, og mange mennesker opsøger slet ikke museer og bruger dem ikke. Vores erfaring er, at det både er helt enkelt og hyperkomplekst, når man arbejder for, at museer kan være steder for og med flere mennesker. Steder hvor kriser kan adresseres og følelser, holdninger, minder, glæder, sorger og sprog kan få plads, blive delt og bearbejdet i nye fællesskaber. Vi arbejder i dag med seks elementer, som vi ved er afgørende, når man ønsker at skabe møder med betydning for den enkelte, for lokale fællesskaber og for museers udvikling og rækkevidde. De afgørende elementer er værtskab, fordybelse, sprog, forbindelser, struktur og gensyn. Netop gensyn er en svær kode at knække.

Gensyn

Anne Højer Petersen, direktør på Faaborg Museum, sagde efter workshops på museet: “Jeg ville bare meget gerne, at det blev til flere hold - i virkeligheden gerne på fast basis.” Og projektet peger på en klassisk

KunstHandlinger skaber møder mellem mennesker og kunst.

Møder mellem mennesker og kunst kan skabe forandrende fællesskaber. Vores erfaring er, at VÆRTSKAB, FORDYBELSE, SPROG, STRUKTUR, FORBINDELSER og GENSYN er afgørende elementer.

KH

3

udfordring: At de gode 3-timers workshops kan ende som engangsoplevelser.

Selvom potentialet er så stort, når fx museer og krise-eksperter som nødhjælpsorganisationer, NGO'er og andre foreninger går sammen, så er muligheden for gensyn og langtidsholdbarhed en knast. I projektet har vi alle arbejdet for at styrke samarbejdet med og mellem frivillige og flygtninge og inspireret til at bruge museer og kunst sammen. Det virker. Kvaliteten og værdien er høj, vi ønsker alle mere! Men det er vanskeligt at gøre møder som disse til en fast del af både museernes hverdag og flere menneskers liv.

På Statens Museum for Kunst (SMK) var vi i 2013 med til at udvikle metoder til sprogundervisning og fællesskaber blandt andet for og med mennesker med flugterfaring. Og i 2016 udviklede vi et program, der skulle sikre gensyn og give et tilfredsstillende svar på det spørgsmål, som sprogkursorer ofte stillede efter endt undervisning: "Hvornår kan vi mødes på museet igen?" Programmet hed - og hedder stadig - SMK KOM. Det er et ugentligt mødested med kaffe, kunst og dansk sprog. Deltagerne har ikke nødvendigvis meget til fælles, og mange er ikke normalt brugere af kunst- og kulturinstitutioner. SMK KOM handler om at mødes om et kaffebord og om at dele kunst og alt

muligt andet. Alle er med til at forme et fællesskab, der for nogle er livsforandrende og et fikspunkt i en udfordret tilværelse og for andre måske 'bare' et vigtigt sted, der udover nye danske ord giver energi, tanker og nye forbindelser til mennesker, arbejdspladser og museer. SMK KOM er en adgang og et åbent fællesskab, som også sprogskoler, kommuner og organisationer, der har tætte samarbejder med flygtninge, kan henvise til. Et sted, der med det samme kan gøre en forskel for mennesker - også mennesker i udsathed og kriser. Det blev understreget, da mennesker på flugt fra Ukraine i 2022 fandt vej til fællesskabet på SMK.

Handlekraft

At mødes om kunst kan give mennesker i kriser kontakt med sig selv, hjertebanken og adgang til følelser og erindringer. Møderne er ikke baseret på, at nogen gør noget for andre, men på at alle gør noget sammen med andre. Flygtninge, frivillige, formidlere, nødhjælpsorganisation og museum. Alle bidrager på forskellige måder, alle giver noget, og alle er med til at indtage nye arenaer og til sammen at forandre og etablere fælles rum.

Annette Skov og Julie Maria Johnsen er kunstformidlere i KunstHandlinger.

3 KunstHandlinger skaber møder mellem mennesker og kunst. Møder mellem mennesker og kunst kan skabe forandrende fællesskaber. Vores erfaring er, at særligt seks elementer er afgørende: Værtskab, fordybelse, sprog, forbindelser, struktur og gensyn. Foto: Kunst-Handlinger / Grafik: Line Hvid.